

Ung medvirkning i Vestland

Unges innspill til Regional plan for klima 2022 -2035

We are the ones we've been waiting for

There is a river flowing very fast. It is so great and swift,
that there are those who will be afraid.
They will try to hold on to the shore.
They will feel they are being torn apart and will suffer greatly.
Know the river has its destination.
The elders say we must let go of the shore,
push off into the middle of the river,
keep our eyes open, and our heads above the water.
And I say, see who is in there with you and celebrate.

At this time in history, we are to take nothing personally.
Least of all, ourselves.
For the moment that we do,
our spiritual growth and journey comes to a halt.

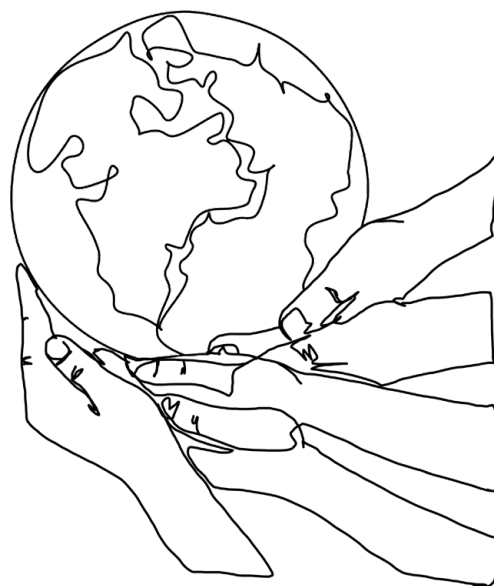
The time of the lone wolf is over. Gather yourselves!

Banish the word struggle from your attitude and your vocabulary.
All that we do now must be done in a sacred manner and in celebration.

We are the ones we've been waiting for!

Oraibi, Arizona
Hopi Nation

Innhold

4 **Oppdraget**

-Hvorfor og hva

6 **Innledning**

8 **Prosessbeskrivelse**

-Hva gjorde vi

-5 Hovedtrinn

-Trinn 1: Hvem er jeg, hva står jeg for og hva stopper meg?

-Trinn 2: Livskvalitet. Når har du det aller best?

-Trinn 3: Hva kan vi skape selv?

-Trinn 4: Hva oppleves som hindre?

-Trinn 5: Mobilisering og begeistring

18 **Anbefaling**

-Hva må vi ha med oss fremover?

20 **Konklusjon**

-Støtte og veiledning

-En tydelig stemme i lokalsamfunnet

-Vi er et fremsted

Oppdraget

– Hvorfor og hva

Bakgrunnen for rapporten er Vestland fylke sitt arbeid med Regional plan for klima 2022-2035, der ønsket om innspill fra unge i prosessen er særlig fremhevet fra politisk hold. Barn og unge er de som skal leve lengst med konsekvensene av klimaendringene, og ønsket om å involvere og lytte til dem er et konkret tiltak for å gjøre planen bedre og gi den sterkere legitimitet. Derfor har vi gjennomført tre medvirkningsverksteder med unge i fylket.

Sammen med oppdragsgiver ble det gjort avgrensinger og prioriteringer med hensyn til utvalg. Vi valgte å invitere ungdommer fra 10.trinn for å nå hele den tilfeldige bredden av ungdomskullet det siste året før de spres i ulike utdanningsvalg. For å oppnå geografisk spredning falt valget på ungdomsskolene i Kaupanger (Sogndal kommune), Meland (Alver kommune) og Nordbygdo (Stord kommune).

- 2022-2035
- REDUSERE KLIMAGASSUTSLIPP
 - TRYGT OG ROBUST VESTLAND
 - SIKRE NATURMANGFOLD
 - KLIMARETTFERD OG FOLKEHELSE I KLIMA

Planen har fire plantema og vi valgte å ha fokus på temaet «Klimarettferd og folkehelse i klima» i møte med de unge. Til grunn for dette la vi en vurdering av at de tre øvrige plantemaene får innspill fra ulike fagmiljø med høy ekspertise innen sine fagfelt. Ungdommene er eksperter på å være unge akkurat nå, en styrke vi ønsket å utnytte i prosessen. Vi ville invitere til refleksjon omkring

hva et godt og klimavennlig liv er, øke refleksjon om menneskers likeverd og idémyldre hvordan et bærekraftig lokalsamfunn for alle kan se ut, basert på felles verdier og ønske om effekt.

Vi la til grunn følgende avsnitt i planprogrammet under punkt 2.4 Klimarettferd og folkehelse i klima:

«Vi har erfaringar med at klimatiltak kan råke befolkinga skeivt og urettferdig, noko som kan føre til sosial uro og motreaksjonar. Klimaplanen skal ha fokus på klimarettferd. Mål og tiltak i klimaplanen må difor ha merksemd på sosial ulikskap i helse, og ha mål om å verken redusere levekår, eller livskvaliteten til innbyggjarane.

Kunnskap, kommunikasjon, openheit og meverknad kan bidra til å avgrense polarisering i klimadebatten. Di meir inngripande tiltak, dess større fare for sosial motstand. Større innsats rundt rettferdig omstilling kan bidra til å motverke polariseringa. Det er heilt avgjerande at klimaplanen tek den sosiale berekrafta og klimarettferd på alvor og har fokus på korleis klimamål og -tiltak kan påverke kvardagen vår. [...] Det som kan kjennest som langt vekke frå Vestland, kan likevel påverke oss, også direkte. Gjennom våre levevanar og handelsmønster påverkar vi forhold globalt, og vi har dermed også eit ansvar her.»

Ved publiseringen av den siste rapporten fra FNs klimapanel (publisert 28. februar 2022) erklærte FNs generalsekretær António Guterres «kode rødt for menneskeheten». Rapporten slår fast at klimaendringene er mer omfattende og raskere enn vi har antatt tidligere. Endring haster mer enn vi har tatt inn over oss så langt og rapporten anslår at 3,3-3,6 milliarder mennesker bor i svært klimasårbare områder.¹ Til tross for at Norge vil være skjermet fra de mest alvorlige endringene, er våre

Hva tenker du på når du hører «klima»?

Det ungdom assosierer med «klima» spenner bredt og er mer problem- enn løsningsfokuseret.

Hvordan kan vi vise vei og invitere til samskaping om gode, smarte løsninger?

store økonomiske ressurser og vår livsførsel tett knyttet sammen med resten av verden. Klimaendringene og -handling handler om verdier, og er koblet til spørsmål om likhet, rettferdighet og fordeling.

Prosesen tar utgangspunkt i verdiforankret strategi- og endringsarbeid², og bygger på Dr. Monica Sharma og professor Karen O'Briens metoder for transformativ, bærekraftig endring for varig effekt. Sharma er tidligere direktør for «Leadership and Capacity Development» i FN, og O'Brien er klimaforsker ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi (UiO) og en av medforfatterne til fire IPCC rapporter.

Strategimetoden for endring løfter frem enkeltindividene som endringsaktør i møte med systemer og komplekse samfunnsutfordringer. Mens svært mye av tiltakene vi implementerer adresserer spesifikke problemer, ser Sharma/O'Brien samtidig på hvordan vi kan fremme systemendring basert på verdier som gjelder for alle. Basert på dette starter arbeidet med de unge med å synliggjøre hvem de er som mennesker og hvilken kapasitet til å tenke nytt som bor i dem alle.

Medvirkningsprosessen henter også inspirasjon fra Bærekraftige liv-metodikk³ og Utopiverksted⁴, som har fokus på å belyse og aktivere drømmene og kreativiteten som bor i mennesker, med utgangspunkt i eget liv og nærsamfunn.

Et mål ved prosessen var at både ungdommene selv og skolene skulle oppleve deltakelsen som noe som hadde egenverdi, i tillegg til at de medvirket til et viktig planarbeid. Vi vektla viktigheten av klimaplaner som redskap for endring og konkret handling, fra globalt til lokalt nivå. I dette perspektivet er fylkets mål og tiltak

svært sentrale, og den enkelte unges innspill får høy verdi. Prosessen treffer også godt på skolenes tre hovedemner i læreplanen for skolen LK20; bærekraftig utvikling, demokrati & medborgerskap og folkehelse & livsmestring.

Målet for verkstedene har vært å hente innspill til klimaplanen fra de unge, men også å gi dem kunnskap og økt håp om at endring er mulig og at fellesskapet har behov for nettopp deres styrker, mot og kreativitet. Mange forskere er urolige for at de unge strever med klimaangst og uro for fremtiden, noe voksensamfunnet plikter å møte klokt og empatisk.

De unge forteller oss at de ønsker å være mer aktive aktører i lokalsamfunnet, men ikke helt vet hvordan. De trenger voksne som spør, lytter, ser hva de kan bidra med og støtter dem. De er tydelige på at veldig mange samarbeid med voksne, ender i at de voksne «tar over hele greien». Ungdommene melder at de trenger uformelle, trygge møteplasser, støttet av voksne, men styrt av ungdom. De er opptatt av å utnytte eksisterende infrastruktur og ser store muligheter i tomme lokaler på stedet sitt. De er opptatt av gjenbruk, smart ressursutnytting, sirkularitet, kortreist mat og ny kunnskap. Flere ser verdi i å skape møteplasser som forener mennesker av ulik alder, som brenner for det samme og kan lære av hverandre.

¹ <https://www.aftenposten.no/viten/i/dnBlg1/ny-rapport-fra-fns-klimapanel-klimatilpasningene-gaar-for-sakte?fbclid=IwAR0stZMkHv>

² <https://cchange.no/about/the-three-spheres-of-transformation/>

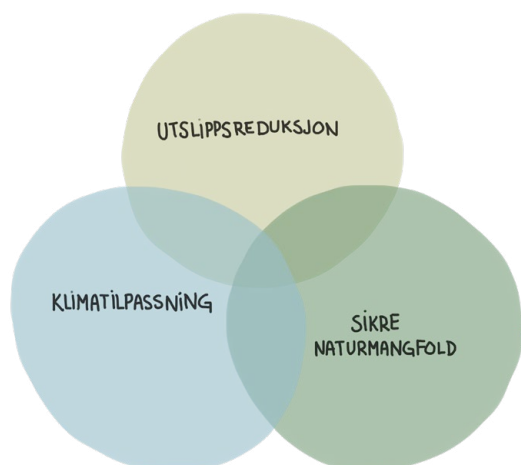
³ <https://www.barekraftigeliv.no>

⁴ Ove D Jakobsen, professor Økologisk økonomi. Nord Universitet.

Innledning

Over hele verden jobber enkeltmennesker og fellesskap for å løse de komplekse utfordringene knyttet til klima og bærekraft. Vi stiller store spørsmål, og analysene våre varierer basert på hvem vi er, hvor vi hører til og hvor vi er i livet. I bunn ligger et felles spørsmål; hvordan tetter vi gapet mellom det som er, og det vi ser muligheter for? Hvordan reduserer vi problemer, forløser potensiale og tilpasser oss uunngåelige endringer? Hvordan bidrar vi til å endre systemer og ikke «bare» løse enkeltproblemer? Og hvordan kan vi bruke oss selv og våre egne evner, til å forandre verden til det bedre, for alle?

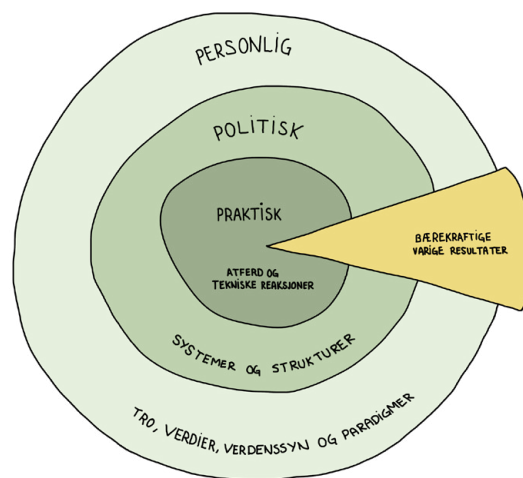
I medvirkningsverkstedene har vi invitert ungdommer til å dele sine blikk på lokalsamfunnet sitt med oss. Hva skal til for at Vestland skal bli et bedre, mer bærekraftig sted å være ung? Gjennom å lytte til deres erfaringer, innsikt og idéer henter vi dypere innsikt i hvordan dagens og morgendagens Vestland kan være et enda bedre og mer klimarobust sted å vokse opp. Det bærekraftige samfunnet er tett forbundet med folkehelse. Vi vet at klimaendringene krever omstilling og endringer som utfordrer alle på ulikt vis. FN forventer at millioner av mennesker blir rammet direkte som følge av endringer i klima, miljø og naturmangfold. Nasjonale og lokale tilpasninger vil imidlertid påvirke oss alle og mange av oss vil kunne respondere med motstand på endringene og økt polarisering. Robuste og inkluderende lokalsamfunn, gode levekår og høy livskvalitet er sentrale elementer av det klimavennlige og bærekraftige samfunnet.

Den menneskelige trangten til å være til nytte og høre til et fellesskap er universelt menneskelig. Uavhengig av alle skillelinjer, deler vi de samme grunnbehovene for et

godt liv. Når vi blir gitt rause og trygge livsvilkår, når vi opplever å høre til i fellesskap og blir vist tillit, beskriver vi det som livskvalitet. Det bærekraftige og klimavennlige livet handler i høy grad også om folkehelse og det gode, klimavennlige hverdagslivet.

Klimaplanen har et langsiktig fokus på livskvalitet, samt tilrettelegging for trivsel og den skapende kraften i mennesker som en del av hovedområdet klimatilpassning, i tillegg til områdene utslippsreduksjon og sikret naturmangfold. I verkstedene med de unge har vi dykket ned i nettopp dette; hva er det gode livet for deg som er ung i 2022? Hva er det gode samfunnet preget av, hvordan kan vi bidra til å styrke det, og hva hindrer ungdom i å realisere mulighetene de ser rundt seg?

5

O'Brien og Sygna, 2013 (basert på Sharma, 2007)

Bærekraft kan forstås og angripes som et teknisk problem, et systemproblem eller et verdiprobem. Eller alle tre på en gang. Kompleksiteten i utfordringene vi må løse og det kloke vidsynet og personlige motet som kreves av oss for å gå opp nye spor, er overveldende. Det er avgjørende at vi ikke overforenkler og gjør bildet for fragmentert, men anerkjenner de unges evne til å forstå og analysere komplekse utfordringer.

Vi må gå fra å adressere komplekse problemer med fragmenterte svar, til å bygge helhetlige strategier for effekt, som benytter verktøy for varig samfunnsendring, og leder til bærekraft og likeverd.

⁵ Sharma, M. (2007) "Personal to planetary transformation"
O'Brien, K. and Sygna, L. (2013) "Responding to Climate Change: The Three Spheres of Transformation"

MÅL 1

VESTLAND SOM DET LEIANDE VERDISKAPNINGSFYLKET
OG NASJONAL PÅDRIVAR FOR EIT REGIONALISERT
OG DESENTRALISERT NOREG.

MÅL 2

KLIMA OG MILJØ SOM PREMISS FOR
SAMFUNNSUTVIKLING

MÅL 3

LOKALSAMFUNN SOM RAMME FOR GODE
KVARDAGSLIV I HEILE VESTLAND.

MÅL 4

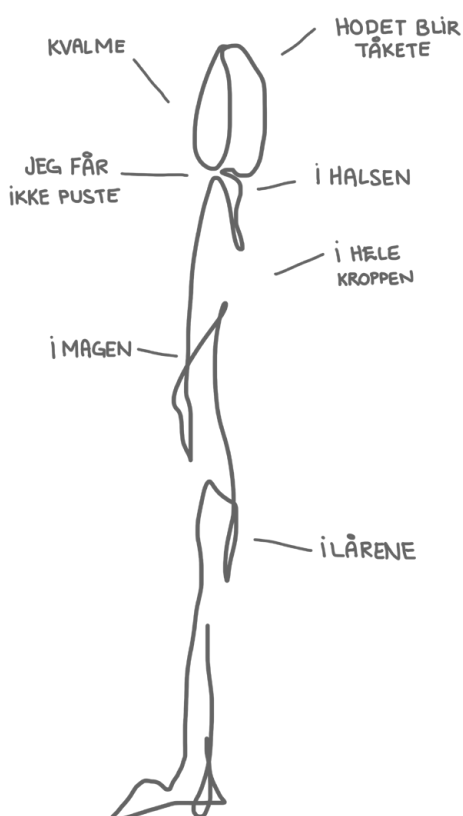
LIKE MOGELEGGHEITER TIL Å DELTA
I VERDISKAPING.

MÅL I UTVIKLINGSPLAN FOR VESTLAND 2020 -2024

Prosessbeskrivelse

– hva gjorde vi?

“
Fremtidens gode samfunn avhenger av
modig nytenking, prøving og feiling om
hvordan vi sammen skaper
et bedre samfunn
For alle.
”

Oppgave: Hvor kjenner du det i din kropp når du må tørre noe du egentlig ikke tør? *De kroppslige reaksjonene hver enkelt av oss får når vi utfordrer egne grenser, må vi kjenne igjen og tåle. Skal vi bidra til transformasjon og nytenking, skjer det utenfor komfortsonen.*

I planprogrammet heter det at «Vi er både modige og framoverlente. Vi skal inkludere, inspirere og mobilisere heile Vestlandssamfunnet til innsats for ei berekraftig og nyskapande samfunnsutvikling.» I verkstedet sier vi at «Fremtidens gode samfunn avhenger av modig nytenking, prøving og feiling om hvordan vi sammen skaper et bedre samfunn. For alle.» Vi stopper opp ved ordet modig og reflekterer rundt hva det egentlig betyr å være modig. Hvordan kjenner vi det fysisk i kroppen, når vi skal tørre noe vi egentlig ikke tør? En dyp endring til et klimavennlig og bærekraftig samfunn krever at noen må gå først og at noen må være de første som følger etter. Det krever brudd med det vante og vi trenger bevisstgjøring og øving i å tåle ubehaget ved å bryte ut og gå nye veier. Vi trenger et språk og en samtale om hva mot egentlig er, og en toleranse for at uro i møte med det ukjente er uunngåelig og felles for alle mennesker. Ingen kan fjerne uroen vi kjenner på, men vi kan øve oss på å kjenne den igjen, snakke om den, tåle den og handle likevel.

Refleksjon

Ungdommene deler raust hvordan kroppen reagerer når de møter sine egne grenser. Plenumssamtalen gir støtte internt i gruppen, bidrar til å synliggjøre modig sårbarhet og styrke refleksjonen når de senere skal tenke nytt og modne som aktive samfunnsaktører.

PROSESSENS FEM TRINN:

TRINN 1

HVEM ER DU? HVA STÅR DU FOR?
HVA STOPPER DEG?

TRINN 2

LIVSKVALITET, NÅR HAR DU DET BEST

TRINN 3

DRØMMER OG MULIGHETER.
HVLKE LØSNINGER KAN VI SKAPE SELV?

TRINN 4

STOPP! HVA HINDRER OSS

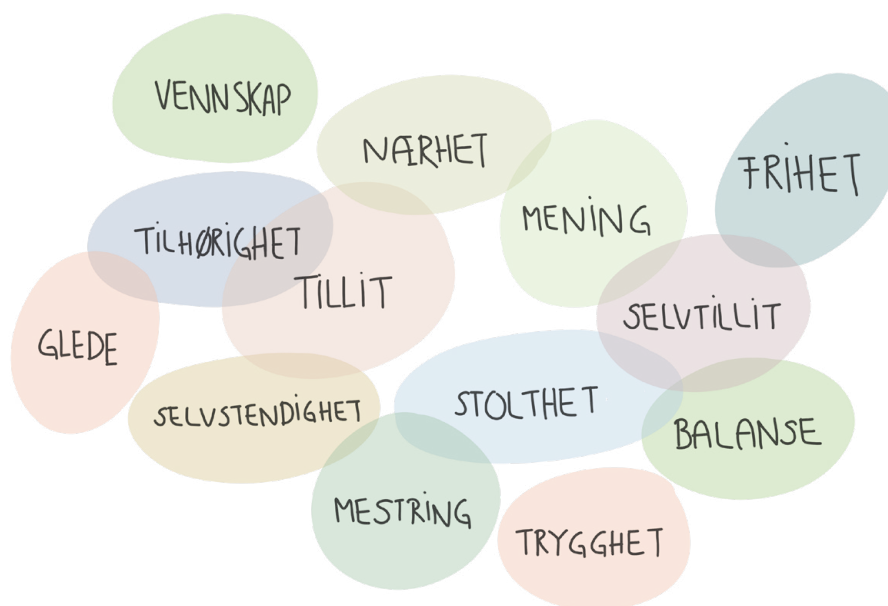
TRINN 5

HVORDAN FÅR VI ANDRE MED OSS

*” Herlighet! Vi kan forandre
hele dette stedet,
hvis vi vil! ”*

Vestlending 16 år

Trinn 1 – Hvem er jeg, hva står jeg for og hva stopper meg?

Vi starter personlig i hver enkelt deltaker og dykker ned i det som er universelt menneskelig på jakt etter det som forener oss alle. Uavhengig av alder, etnisitet, tro, kompetanse og andre skillelinjer, åpner denne delen for en ny innsikt i likheter og felles kraft til å skape nye løsninger og bidra til det bærekraftige samfunnet. Dette personlige startpunktet forankret i dype verdier er viktig for å vinne ny innsikt og bevisstgjøring omkring to forhold;

1. Jeg er mer enn det folk oftest ser. Uavhengig av alder, familiebakgrunn eller andre skillelinjer, er min stemme viktig og min evne til å se bærekraftige løsninger som er bra for alle, aktivt til stede i meg.
2. Dykker vi dypt nok i mennesket har vi grunnleggende ting felles og ønsker mye av det samme for å skape oss gode liv. Fra dette utgangspunktet kan vi samskape nye svar og sammen tåle mer motstand i omstilling og krevende tider.

Refleksjon

Ungdommene tar åpent imot invitasjonen til ærlig

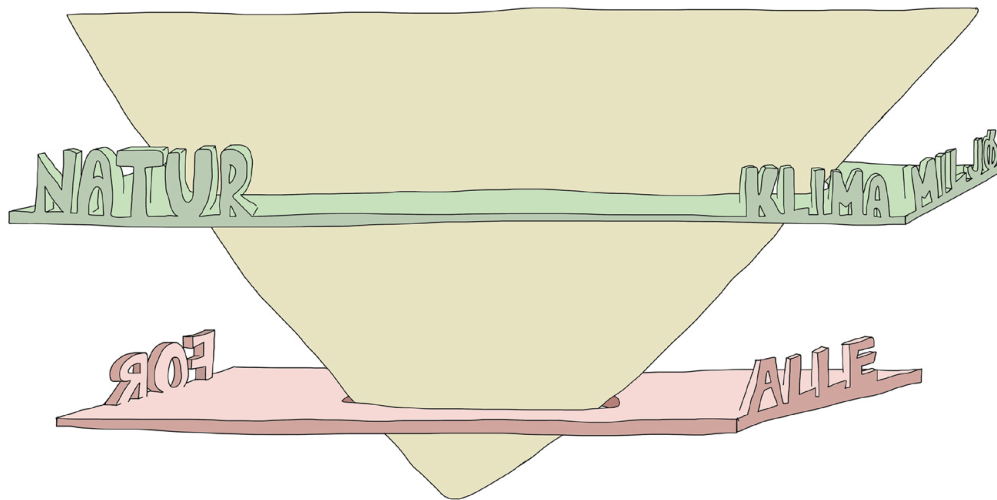
refleksjon om hvem de er. Kraften som kommer frem, er sterk og svært tydelig. Dette er i stor grad en uutnyttet ressurs i samspill med «voksensamfunnet». Hvilke kanaler har vi for å invitere denne kraften i de unge, med i jakten på det klimavennlige og bærekraftige samfunnet?

Trinn 2 – Livskvalitet. Når har du det aller best?

Når har du det aller best? Vi inviterer til å dele fortellinger fra eget liv, når man opplevde livskvalitet, glede og fellesskap. Ut fra denne delen kommer det felles verdibaserte og ekte ord, som gir oss viktige nøkkelord for hva vi egentlig bør være på jakt etter som fellesskap og samfunn. Når vi vet hva som gir oss gode liv, har vi en kraftfull påminning om hva vi egentlig bør jakte etter. Hva skal egentlig til for å få mer av det som gir mest tilbake og som gjør oss sterkest som fellesskap?

Refleksjon

Fortellingene strekker seg fra bekymringsløs glede på Tusenfryd og lykken over å vinne finalen i fotballcupen, via konfirmasjonsfest omgitt av familien, til en fortrolig samtale og varm kopp te med et menneske man stoler helt på. Svært gjenkjennelig i alle historiene er de gode følelsene; vennskap, tilhørighet, glede, tillit, trygghet,

nærhet, mening, mestring, stolthet, selvtilit, balanse, selvstendighet og frihet.

Disse relasjonelle verdiordene er iboende innsikt hos de unge, som forteller et tydelig språk om hva de verdsetter når livet er skikkelig bra. Det gir et solid fundament for neste steg; hvordan ser det bærekraftige og klimavennlige lokalsamfunnet ut, når disse verdiene ligger til grunn?

Trinn 3 – Hva kan vi skape selv?

Hvordan kan vi bidra til å tette gapet mellom det samfunnet som er, og det vi ønsker oss? En kreativ del av prosessen for å komme opp med konkrete idéer til hva som kan gjøres lokalt, som trekker oss i retning av et mer bærekraftig samfunn for alle.

Gruppearbeid med 3-4 personer. Hver gruppe valgte ut noen verdiord fra trinn to, som de ville realisere for 16-åringene på sitt sted. Problemstillingen gruppen jobbet ut fra var:

«Hvordan kan vi få 16-åringene til å kjenne (eksempel: tilhørighet og tillit) her vi bor?»

Gjennom ulike faser for idéutvikling kom hver gruppe opp

med konkrete forslag til tiltak basert på kvalitetene ved det gode samfunnet som gruppen hadde valgt å realisere.

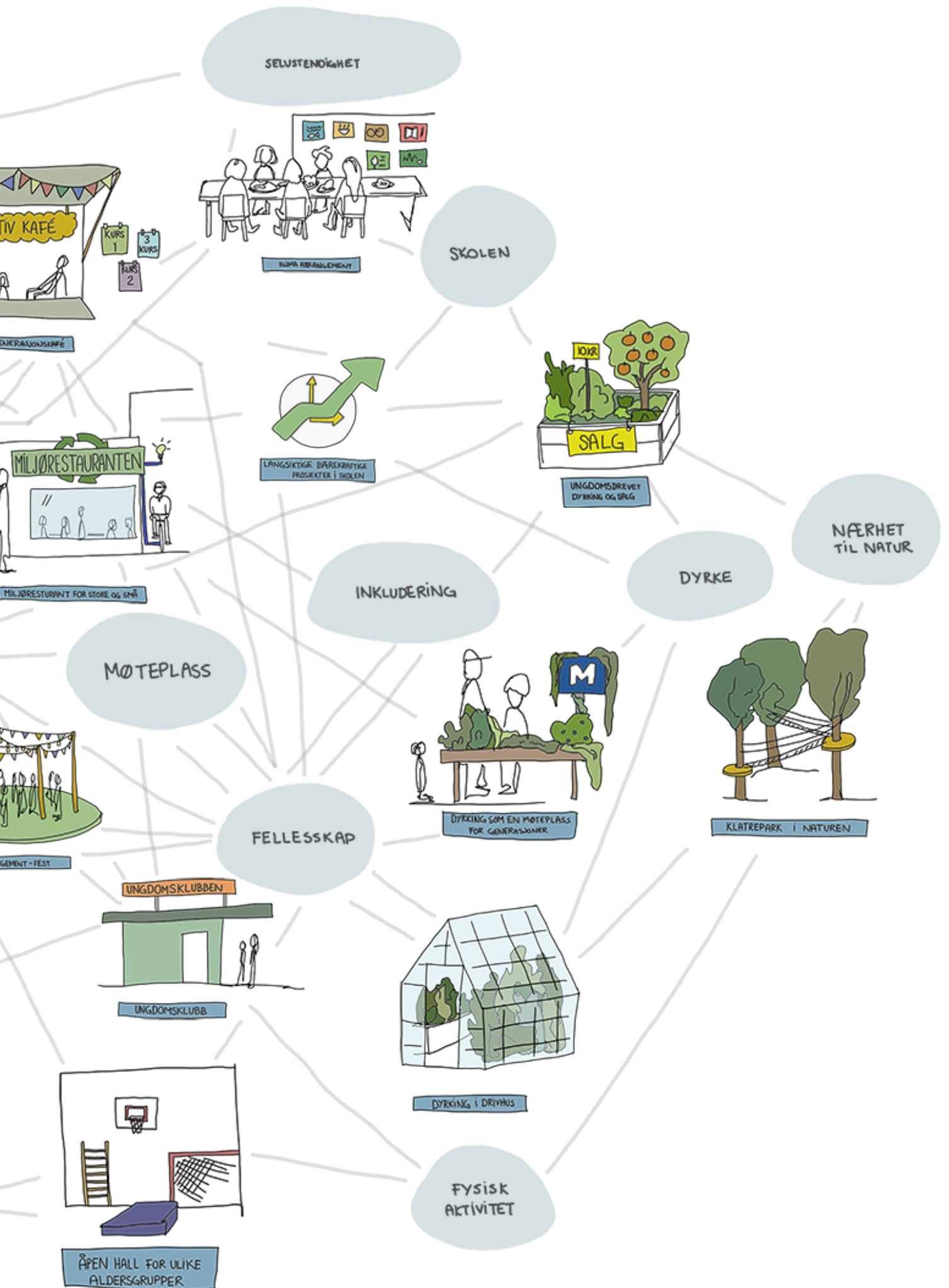
Etter noe arbeid med idéen «filtrerte» de den gjennom sosial bærekraft (for alle) og klimamessig bærekraft (natur, klima og miljø). Slik modnet og endret refleksjonen og idéen seg til noe mer enn de startet med.

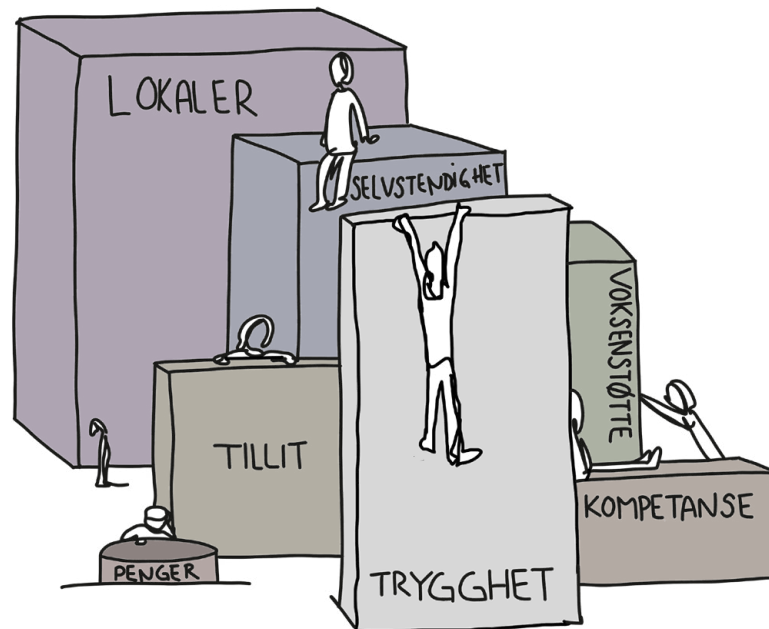
Refleksjon

Tankesettet vårt er fastlåst i et spor og vi trenger aktiv hjelp for å bryte våre egne mønstre. «Filtrene» vi introduserte i prosessen bidrar til å øke refleksjonen omkring utilsiktede negative effekter ved ethvert tiltak. Ungdommene er opptatt av gjenbruk, smart ressursutnyttning, respektfull bruk av naturen, møter på tvers av generasjoner og lavterskel, gratis tilgang for alle.

Idéene for hva de unge lengter etter er varianter av åpne og tilgjengelige møteplasser som gir fellesskap, tilhørighet og livsglede, i tillegg til nye arenaer som fremmer kunnskap, engasjement og gjør gode miljøvalg enkelt. De viser kreativitet i løsningsforslagene, diskusjonene spenner vidt og de har etiske samtaler knyttet til nødvendige prioriteringer og dilemmaer.

Trinn 4 - Hva oppleves som hindre?

Hvis ungdommene skal realisere sine egne idéer lokalt i løpet av de kommende månedene, hva hindrer dem? Hva opplever de unge som små, store og uoverkommelige hindre i møte med storsamfunnet? Hvor lang oppleves veien til beslutninger, ser de seg selv som en mulig aktiv medspiller og endringsaktør, og har de innspill til tiltak som vil lette veien fra idé til handling?

Refleksjon

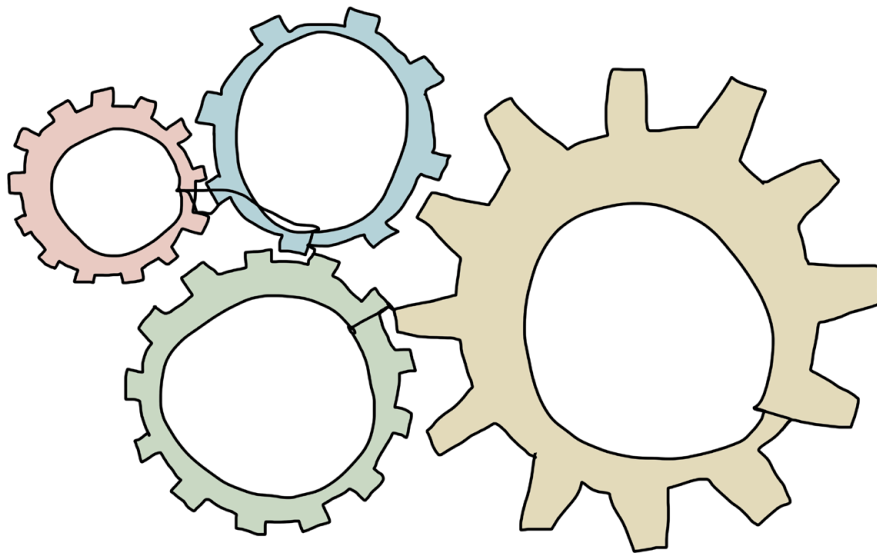
De unge vektlegger tekniske og praktiske hindre som står mellom dem og deres aktive medvirkning i samfunnet. Med eksempel fra de konkrete idéene i denne prosessen melder de at mange trenger tilgang til lokaler og tillatelse til å forsøke å skape noe selv. De er opptatt av at mange lokaler i nærsamfunnet står helt tomme eller ledige mye av dagen. De tenker at sambruk er god og smart ressursutnyttelse, men opplever det som krevende å få tillit og tilgang. De ønsker støtte fra voksne, men er tydelige på at de ikke må bli fratatt muligheten til å utvikle, gjennomføre og drifte selv. De ønsker autonomi i trygge rammer og mange uttrykker tydelig at de ønsker å bli tatt på alvor som medspillere, og at de har mye å gi.

Ingen av ungdommene nevner det formelle demokratiet (partier eller andre demokratiske kanaler) som mulige samarbeidspartnere.

Kommunen er ungdommenes næreste offentlige aktør og blir sett på som et hinder de ikke vet å navigere i møte med. I to av verkstedene var sentrale representanter for kommunen til stede hele dagen, noe som ble bemerket som svært positivt fra flere ungdommer. Det åpnet også for samtaler om hvordan man kan komme i kontakt med egen kommune.

Enkelte ungdommer har allerede lang erfaring fra elevdemokratiet og har deltatt i en rekke medvirkningsprosesser gjennom årene. Disse gir uttrykk for manglende tiltro til at slike prosesser får effekt og reelt blir lyttet til. Flere setter ord på det de opplever som symbolsk representasjon i ulike grupper og prosesser.

En del av de unge ser ikke på seg selv som noen med makt til å initiere eller realisere endringene de beskriver. De har en passiv og tidvis resignert holdning til kommunen og de voksne, som «uansett bestemmer til slutt». Slik skriver de seg ikke inn i fortellingen og ansvaret for å skape et godt og bærekraftig samfunn blir liggende hos andre enn de selv. Mange ser på medvirkningsprosessen som et rent

idéverksted, der deres oppgave er avgrenset til å levere idéer mens noen andre (kommunen, voksne eller andre som ikke er de selv) må ordne opp og utføre. Det er en sentral utfordring for fellesskapet å gi tillit til at unge blir lyttet til. Ikke bare fordi de representerer en aldersgruppe, men fordi vi reelt behøver deres kreative kraft, uredde og grenseløse idéer og tro på at endring er mulig. I alle ungdomskull finnes de som er sterke organisatorer, som tenker langsiktige konsekvenser, reflekterer etisk og mobiliserer andre rundt seg. Langt fra alle disse er representert i det formelle elevdemokratiet. Deres potensiale til å skape kultur, handlekraft og transformativ endring må identifiseres og støttes.

Økonomi går igjen som et hinder og det er ofte små midler som etterspørres. Fylke og kommuner må se på muligheter for å gi lavterskel mulighet for å søke midler for barn og unge som ønsker å jobbe med tiltak som fremmer bærekraft, klimarettferd og folkehelse.

Trinn 5 -Mobilisering og begeistring

En god idé blir ikke mer enn en idé hvis den ikke kommer ut i handling. Hvordan samler vi krefter med alle de som

kjenner på det samme behovet for bærekraftig endring og forbedring som oss selv? Hvordan får vi flere til å ta eierskap og slutte seg til initiativet, som samskapere, bidragsytere, ildsjeler og frivillige?

Verskstedet avslutter med en invitasjon til «folk der ute» som vi trenger å engasjere. Mottaker av invitasjonen vil variere fra prosjekt til prosjekt, og kan være det offentlige, media, organisasjoner, næringsliv eller enkeltmennesker.

Refleksjon

Kommunen og egne likesinnete er hovedfokus for ungdommene når de skal skape momentum for sin idé. Noen skisser på brev til kommunen for å overbevise om egen handlekraft, mens andre lager invitasjoner for å mobilisere deltakere til prosjektet sitt. På spørsmål om hvor de vil gå videre er det flere av gruppene som ønsker å realisere sin egen plan. De sier at den viktigste faktoren de behøver, er støtte fra noen som tror på dem.

Vi anbefaler at fylket aktivt leter etter anledninger for åpne medvirkningsverksteder, der innbyggerne kan møte andre mennesker som brenner for det samme. Den kreative kraften som bor i menneskers lidenskap er en sterk energikilde for frivillighet, engasjement og mobilisering.

Anbefaling

- Hva vi må ha med oss fremover?

Vi lever i urolige tider. Under arbeidet med denne rapporten har det kommet en ny, svært alvorlig klimarapport fra IPCC som gir oss dystre utsikter for fremtiden. Den peker på at vi, til tross for alle tiltakene vi har gjort de siste tiårene, styrer mot mer alvorlige og raskere synlige konsekvenser av klimakrisen enn tidligere rapporter har hevdet.

I tillegg opplever Europa en angrepskrig, som skremmer en hel verden. Barn og unge er urolige for fremtiden med god grunn og det er vårt felles ansvar, sammen med dem, å utvikle metoder for samskaping som henter ut det beste fra fellesskapet, bygger klimarobuste samfunn og sikrer transformasjon mot en varig, bærekraftig fremtid.

I denne medvirkningsprosessen med 15-16 åringer i Vestland fylke, har vi fått se et glimt av den dype verdiforankringen som bor i de unge. 100 unge vestlendinger har fortalt oss hvem de er, og hva de står for. De har vist oss en universell menneskelighet vi må utvikle rammer for å gi handlingsrom. Kraften som bor i barn og unge for å se gode løsninger for samfunn og natur, er sterk. I dag er den langt på vei en utnyttet kraft.

De unge vestlendingene står for:

- POSITIVITET
- TILLIT
- LIKEVERD
- EMPATI
- RETTFERDIGHET
- RESPEKT
- ÅRLIGHET
- OMSORG
- NYGJERRIGHET
- LIDENSKAP
- KJÆRLIGHET
- ÅPENHET
- TRYGGHET

Refleksjoner fra de unge etter verkstedet

Ungdommene har vært tydelige på hva livet må kjennetegnes av for at de skal oppleve livskvalitet og dyp glede. Dette er viktige grunnsteiner i et klimarettferdig bærekraftig samfunn, preget av tillit, samarbeid og god folkehelse. For å tåle omstillinger, tilpasninger og ytre trusler trenger vi å bygge robuste fellesskap for innbyggere i alle aldre. Derfor må vi lytte til de unge stemmene, som er eksperter på å være unge i Vestland i 2022.

De unge vestlendingene lengter etter:

- VENNSKAP
- TILHØRIGHET
- GLEDE
- TILLIT
- TRYGGHET
- MESTRING
- STOLTHET
- BALANSE
- GØY
- FRIHET
- RO
- SELVSTENDIGHET
- SELVTILLIT
- LYKKE

Basert på premisset om livskvalitet og god folkehelse for alle, har de unge myldret frem forslag til konkrete tiltak de drømmer om og ønsker seg. Forslagene spenner bredt fra det enkelt gjennomførbare, til det mer kostbare og kompliserte. Felles er ønsket om å skape bedre, mer sosialt bærekraftige og klimavennlige lokalsamfunn for ungdom.

//

«Never doubt that a small group of thoughtful, committed citizens can change the world. Indeed, it is the only thing that ever has.»

Margaret Mead

//

De unge vestlendingene foreslår:

- HELÅRS UNGDOMSHUS
- UNGDOMSKLUBB PÅ LAG MED NATUREN
- KLIMAAARRANGEMENT
- UNGDOMSDREVET DYR KING OG SALG
- DEN FANTASTISKE MØTEPLASSEN
- LANGSIKTIGE BÆREKRAFTIGE PROSJEKT I SKOLEN
- BRUGEPARK
- DYR KING SOM GENERASJONSMØTEPLASS
- KAFE, SE & SPIS
- UTEPLASSEN
- GAMING KLUBB
- KLATRE PARK I NATUREN
- KREATIV GENERASJONSKAFÉ
- ÅPEN HALL FOR ULIKE ALDERSGRUPPER
- ARRANGEMENT-FEST
- DYR KING I DRIVHUS
- MØTERASSEN
- KLASSETUR
- MILJØRESTAURANT FOR STORE OG SMÅ!

Refleksjoner fra de unge etter verkstedet

enn vi har sett så langt. I møte med klimautfordringene er den lokale arenaen sentral for å øke engasjement for lokal handling, utvide samtalen om hva klimahandling kan være, styrke legitimiteten for klimatilpassing og omstilling, motvirke polarisering og øke robustheten på vei mot det bærekraftige samfunnet. De unges stemmer i arbeidet med klimarettferd og folkehelse er svært viktig og må ha et lokalt fokus for å engasjere det store flertallet. I denne prosessen har vi sett et høyt engasjement og aktiv deltakelse. Barn og unge er en viktig ressurs for å bygge bærekraftige steder når de blir gitt mulighet til det, på sine egne premisser.

Mange av innspillene fra ungdommene har fokus på utnyttede ressurser i lokalsamfunnet. De ser på skolen som en viktig aktør og ønsker seg økt tillit og tilgang til lokaler og ressurser skolen besitter. I tråd med de tverrfaglige emnene i læreplanen er det gode muligheter for å utfordre samskaping og reell medvirkning fra de unge. Hvert av hovedemnene Bærekraftig utvikling, Folkehelse & livsmestring, og Demokrati & medborgerskap kunne vært overskrift for et dypere arbeid med lokal bærekraft, klimaarbeid og folkehelse.

Når ungdom beskriver hva som stopper dem fra å ta initiativ og selv skape det klimavennlige og bærekraftige lokalsamfunnet de ønsker seg, oppgir de hindre som økonomi, tillatelser, at de tror kommunen ikke er så lett å få kontakt med, at kommunen «må gjøre det», at de ikke kan klare det uten støtte fra voksne og at de ikke tror deres eget engasjement vil føre frem. Generelt har de unge lav tro på at de har påvirkningskraft på å forme sitt eget sted. De ser klimautfordringene som noe globalt og langt borte fra egen hverdag, og behøver aktiv hjelp for å se koblingen til eget liv og lokalsamfunn. For mange, både unge og voksne, er temaet klimarettferd og folkehelse ikke assosiert med de globale klimautfordringene. Nettopp lokalt arbeid i eget nærsamfunn utgjør en kobling mellom individet og storsamfunnet, og kan aktivere et langt større samfunnsengasjement og kollektiv kreativitet

Konklusjon

Many small people, who in many small places do many small things, can alter the face of the world.

—Afrikansk ordtak

Vi trekker noen hovedkonklusjoner ut fra møtet med 100 unge vestlendinger. For at unge mennesker skal delta aktivt i jakten på klimavennlige lokalsamfunn, må vi sikre noen rammer som øker sjansene for det.

1. Støtte og veiledning

Flertallet av ungdommene vi møtte oppgir at de er bekymret for klimautfordringene og hvordan det kan påvirke deres liv. Likevel er det et mindretall som oppgir at de er aktivt engasjerte, at de bidrar selv og vet hvordan de kan bidra til å skape et klimavennlig og bærekraftig samfunn. De er tydelige på at de trenger støtte fra voksne, men har kapasitet og ønske om å bidra selv. Vi må involvere de unge, som standard i saker som angår livet i Vestland.

Vi trenger måter å mobilisere og identifisere ungdom som ønsker å skape løsninger lokalt, og støtte dem med ressurser som styrker initiativene deres. Unge og voksne involverer oss mer direkte i saker, både med tid og handling, når vi er emosjonelt involvert og vi ser at vår egen innsats kan utgjøre en forskjell. Med denne logikken til grunn, bør vi se på muligheter for å støtte initiativ som kommer fra de unge med kunnskap, små økonomiske midler, nettverk, gode planer og praktisk bistand. Slik kan vi stimulere ungdommers aktive og latente engasjement.

En rekke av idéene fra de unge handler om dyrking, både som klimareduserende tiltak og som kulturbygger ved ivaretagelse av kunnskap og matjord. Samtidig reflekterer mange omkring potensialet de ser for at mat kan skape møteplasser på tvers av lokalsamfunnet, både gjennom dyrking og selve måltidet.

2. En tydelig stemme i lokalsamfunnet

Ungdom er engasjerte innbyggere i møte med klimarelaterte saker, når de blir invitert på sine premisser, blir tatt på alvor og noen faktisk ønsker å lytte. Idéene de kommer opp med involverer skole, nærsamfunn og fritid, og bygger på intensjonen om økt sosial bærekraft og smart ressursutnyttning. Opplevelsen av fellesskap og tilhørighet, mestring, tillit og selvtillit, mening, stolthet og frihet er sentrale faktorer for det de unge opplever som et kvalitativt godt liv.

De unge forteller oss at de svært gjerne vil være mer aktive aktører i lokalsamfunnet, men at de ikke vet hvordan, sjelden inviteres inn og tenker at handling må skje globalt og på politisk nivå. Vi trenger å tydeliggjøre viktigheten av lokal klimahandling, og hvordan det kan utfordre og endre kultur, systemer og konkrete løsninger.

Som samfunn er vi fremdeles relativt utrente med åpen medvirkning og reell lytting. Dette leder ikke sjelden til symbolsk representasjon fra ulike grupper. Vi trenger å fortsette arbeidet med å utvikle dialogprosesser og medvirkningsverktøy som tar barn og unges kapasitet til å tenke etisk og skape gode fellesløsninger på alvor, og implementere det som standard i alle Vestlands kommuner.

De unge på sin side er fremdeles utrente med å bli gitt reell medvirkning. De har lav tro på at de faktisk blir lyttet til og at deres stemmer har betydning. De forundres over at folkehelse og lokalsamfunn har plass i arbeidet med klimaplanen og ser dermed ikke seg selv som en relevant påvirkner og handlingsaktør. Vi trenger å utvide forståelsen av de grunnleggende komponentene i det klimavennlige samfunnet og samtidig modne en kultur for at alle innbyggere er viktige for en bærekraftig fremtid.

For inspirasjon kan man for eksempel se til FNs *Children and Youth Constituency to the United Nations Framework Convention on Climate Change* (YOUNGO), et globalt nettverk av unge som er engasjert i klimaspørsmål. YOUNGO fokuserer på engasjement, kunnskap & kapasitetsbygging, samarbeid & nettverk, mobilisering & lobbying, og ungdomsdrevet handling.

Kan vi forestille oss en verden der alle unge mennesker deltar aktivt i å realisere bærekraftmålene? Utsiktene til å lykkes blir brått lysere i et slikt perspektiv. For alt for mange unge er tanken om at de selv skal bidra – og at de selv har noe å bidra med – en fjern tanke. Ved å flytte fokus fra globale utfordringer, til lokale løsninger i møte med barn og unge, åpner vi nye muligheter for aktiv klimahandling lokalt. Barn og unge er urolige for fremtiden sin. De er verdiforankrede. De forstår at utfordringene er komplekse og de er i stand til å tenke, skape og handle etisk. Det er en sterk kraft Vestland ikke har råd til å glipp av.

Vi er et fremsted

Vi er et nabolag. Dette er stedet vårt. Det er her hverdagene våre bor.
Vi bor i hvert vårt hjem, men vi deler på resten.
Gatene, de grønne flekkene, benkene og lekeklassene.
Som beboere deler vi - og skaper vi - stedets identitet, historie og tradisjoner.

Vi er et nærsamfunn. Et samfunn. Vi har funnet noe, sammen. I nærheten.
Denne helheten betyr mye for hver og en. Hver og en betyr mye for helheten.
Her er vi få nok til å være smarte. Fleksible nok til å skape nye løsninger.
Mange nok til å gjøre en forskjell.
Vi kan løfte tungt. Hvis vi løfter sammen.

Vi er en liten verdensdel. Vi tar vår del av et globalt ansvar.
Vi ser de små løsningene på de store utfordringene.
Gjennom fellesgoder, tradisjoner og nettverk skaper vi mer ved å forbruke mindre.
Vi gjør mangfoldet til en ressurs. Vi er verdensmestre.
Ingen ser flere muligheter akkurat her, akkurat nå, enn vi som bor her sammen.

Vi er et fremsted. Vi drives fremover av ideer og visjoner.
Vi tør å prøve. Vi viser vei – og veien vi går speiler målet.
Vi sier ja til noe bra. Vi tror det nytter. Vi lar oss inspirere, og deler tilbake.
Slik blir vårt bidrag en del av noe mye, mye større.

Anders Waage Nilsen

Vi som har utarbeidet og gjennomført denne prosessen har arbeidet i mange år med koblingen mellom de globale klimautfordringene og lokal handling. Vi har erfart den skapende kraften som ligger i at vanlige mennesker med liknende ønsker og drømmer møtes, og hvordan det samtidig bygger robuste lokalsamfunn og stimulerer konkret klimahandling. Veldig mange unge drømmer om et bærekraftig samfunn. Et «fremsted».

Agnes Veve Tvinnereim
Likeverd, empati, lidenskap

VILL

I samarbeid med

Mathew Stiller-Reeve
Respekt, fellesskap, fred